

# Hiëronymus Bock: Kreuterbuch, 1560, Ibenbaum.

## Ibenbaum. Cap. LVI.

Den Welschen gifftigen Ibenbaum, zû latin Taxus genant hab ich dem Buxbaum wöllen nach setzen, nicht allein darumb das er stets grüne bletter hat, sonder das es vihe und menschen nit vil nützer, dann also schreiben die alten, wann diser baum blüe, und so als dann jemand's under dem baum entschlaffe im schatten, der müß sterben. Des gleichen wann dz vihe der rote beerlin versüche, so sterbe es auch. Wir wöllen seiner gern emperen in unserm lande. (Taxus venefica.)

### Von den Namen.

In Diosco.lib.iiij.und lib.vj.cap.xij.heißt diser schadlich baum Smilax, Thymion, Milos unnd Taxus. Dannen her die giffit Taxica nun mehr Toxica genennet werden, Die utsach aber ist dise, Man liset bei den alten, wann trinck geschirt auß gemeltem baum Taxo gemacht werden, sollen die jhenige, so auß gedachten geschirten trincken, sterben. (Toxica.) Den spann belangen Fraxinum unnd Taxum, lassen wir stehn, wer darzû lust hat, der lese Joan. Manardum Fert. Epist.lib.vij. Epist.iiij.

### Von der Krafft und Würckung.

Theophrastus schreibet, man móge vom holtz aller hand schtein werck, schemel, und anders machen, ich hab kein lust darzû. (Lib.5.cap.8. Ligni usus.) (Vviiij) [830]  
Ein rauch von disem baum gemacht, sol die meüß vertreiben. (Meüß. Giffit.) Sonst findet man nichts güts von disem gewächs. So aber jemand betrogen würde und von disem gewächs hette gessen oder gedruncken, der drincke zû stund an starcken wein, unnd des selbigen nicht wenig, sagt Nicander in Alexipharmacis.

## Taxus. Kapittel 56.

De Waalse giftige Ibenbaum, in Latijn Taxus genoemd, heb ik de buksboom willen na zetten, niet alleen daarom dat het steeds groene bladeren heeft, maar dat het vee en mensen niet veel nuttiger is, dan alzo schrijven de ouden wanneer deze boom bloeit en zo als dan iemand onder de boom inslaapt in schaduw die moet sterven. Desgelijks wanneer dat vee de rode besjes probeert dan sterft het ook. We willen hem graag ontberen in ons land.

### Van de namen.

(**Taxus baccata**) In Dioscorides libro 4 en libro 6 kapittel 12 heet deze schadelijke boom Smilax, Thymion, Milos en Taxus. Vandaar dat gif Taxica nu meer Toxica genoemd wordt, de oorzaak echter is deze; men leest bij de ouden wanneer drink vaatwerk uit gemelde boom Taxo gemaakt wordt zullen diegene zo uit gedacht vaatwerk drinken sterven. De spanning aangaande Fraxinum en Taxum laten we staan, wie daartoe lust heeft die leest Joannes Manardum Ferrariensis Epistel libro 7, Epistel 4.

### Van de kracht en werking.

Theophrastus schrijft men mag van hout allerhande schrijnwerk, schalen en anders maken, ik heb geen lust daartoe. [830]  
Een rook van deze boom gemaakt zal de muizen verdrijven. Anders vindt men niets goeds van dit gewas. Zo echter iemand bedrogen werd en van dit gewas heeft gegeten of gedronken die drinkt op stond aan sterke wijn en daarvan niet te weinig zegt Nicander in Alexipharmacis.

**Geschreven en vertaald door Nico Koomen.**

Dodonaeus;

Van Ibenboom kap. LXXVII.

Vorm.

Taxus of ibenboom.

(Taxus baccata)

De ibenboom wordt groot en hoog en blijft altijd groen. Zijn takken zijn dik en met grauwe, gespleten, schilferachtige schorsen bekleed. De bladeren zijn donkergroen, lang en smal als een veer en van vele kleine bladertjes aan een ribje die tegenover elkaar groeien tezamen gesteld waarvan elk apart blaadje smal en langer dan de blaadjes van rosmarijn is, anders haar vrij gelijk. De vruchten zijn mooie, ronde besjes die wat groter zijn dan de krakebessen, anders haar ook vrij gelijk.

Plaats.

Ibenboom groeit in Arcadië, Italië, Spanje, Frankrijk en Duitsland, het wordt ook hier te lande in het Ardennen bos gevonden. Hier is het vroeger ook door de ongeleerden in de hoven geplant geweest als een Tamariscus.

Tijd.

De vruchten van ibenboom worden in de herfst rijp.

Naam.

Deze boom wordt in Grieks Smilax genoemd en als Galenus zegt Cactos. In Latijn Taxus en door de ongeleerde apothekers Tamariscus. In Hoogduits Ibenbaum, dat is in onze taal ibenboom.

Natuur

De ibenboom is heel venijnig en de menselijke naturen heel tegengesteld.

Kracht en werking.

De ibenboom wordt niet tot profijt van de mensen gebruikt, het is zo schadelijk en venijnig dat diegene die er onder de schaduw van slapen ziek worden en soms ook sterven, vooral als het bloeit en in Gascogne waar deze boom het aller schadelijkste is.

Als de mensen de vruchten eten krijgen ze tenminste de loop van de buik en de vogels sterven daar van of veranderen hun veren.

De ongeleerde apothekers gebruiken de schorsen van deze boom voor de schorsen van Tamariscus en daaraan kan je zien wat voor groot kwaad die ongeleerde apothekers dagelijks doen als ze slechte en schadelijke dingen voor goede medicijn geven tot groot nadeel van de arme, zieke mensen.

Daarom zou het wel nodig zijn dat de dokters hun medicijnen zelf maakten net als Hippocrates, Galenus en alle ouders gedaan hebben of dat er tenminste regel gesteld werd op het feit en werk van de apothekers zoals wij hiervoor ook vermeld hebben.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>